

УДК

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ
ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

*Валентина Свистун,
доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник лабораторії
технологій професійного навчання,
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України*

Реферат

У статті визначено розвиток ПТО як процес використання внутрішніх і зовнішніх, реальних і потенційних можливостей для досягнення якісно нових прогресивних освітніх результатів, нових якостей ПТО, що сприяють виконанню її місії і характеризуються позитивною динамікою. Акцентовано увагу на тому, що методологія управління освітою, яка збагачується в результаті глибшого пізнання управлінських процесів і відносин, також знаходиться в постійному розвитку. Ефективність і якість управління розвитком ПТО визначаються, перш за все, обґрунтованістю методологічних підходів. Соціально-економічні процеси, різноманіття зв'язків і відносин в системі ПТО вимагають не окремого їх вивчення, а як єдиного цілого, із залученням багатьох галузей знань. Ці процеси, зв'язки і відносини підпорядковуються різним законам і не можуть бути з'ясовані за допомогою одного підходу. Тому при дослідженні проблем управління розвитком ПТО дослідники застосовують широкий спектр методологічних підходів. Визначено, охарактеризовано та з'ясовано значущість методологічних підходів до управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки (системний, комплексний, функціональний, структурний, інтеграційний, стратегічний, маркетинговий, інформаційний, кваліметричний, поведінковий, адаптивний, культурологічний і дослідницький), що дає змогу виокремити не вигадані, уявні, а дійсні його проблеми, і тим самим визначити стратегію й основні способи їх вирішення, робить можливим цілісно і в діалектичній єдності проаналізувати всю сукупність найбільш значущих проблем управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки і встановити їх ієрархію, дає змогу в загальному вигляді прогнозувати найбільшу вірогідність отримання об'єктивного знання і відійти від управлінських парадигм, котрі панували раніше. Імовірно, цим переліком не вичерпуються всі можливі методологічні підходи до управління розвитком професійно-технічної освіти. Крім вищезазначених підходів, управління розвитком професійно-технічної освіти можна досліджувати й

проекувати з позицій процесного, ситуаційного, діяльнісного, динамічного, інноваційного, кількісного (математичного) підходів, що може бути перспективами подальших розвідок у даному напрямі.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, розвиток, управління, методологічний підхід.

Постановка проблеми. Система професійно-технічної освіти (ПТО) в цілому й управління цією системою змінюються залежно від економічних, соціокультурних умов у зв'язку з появою на новому етапі розвитку суспільства нових цілей освіти взагалі й ПТО зокрема, зумовлених сучасними потребами особистості, суспільства і держави.

Оскільки ПТО є важливим компонентом соціального життя, то її розвиток як соціальної системи, а також управління цим розвитком можливе за умови дотримання ключового принципу – соціальної доцільності змін, застосування якого означає, що розвиток ПТО, в першу чергу, має привести до результатів, що відповідають очікуванням усіх зацікавлених спільнот і задовольняють основні соціальні потреби населення.

Важливу роль щодо управління розвитком ПТО відіграли Укази Президента «Про додаткові заходи щодо вдосконалення професійно-технічної освіти в Україні» № 1102/2004 від 18 вересня 2004 р., «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.» № 344/2013 від 25 червня 2013 р., «Про Національний план дій щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Указ Президента України № 187/2012 від 12 березня 2012 р. Особлива увага в цих документах акцентується на пріоритетних напрямках управління розвитком ПТО: децентралізація управління освітою; забезпечення автономії навчальних закладів та державно-громадського управління ними; приведення освіти у відповідність до стандартів ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти управління розвитком ПТО досліджують науковці, а саме: Г. Єльнікова – основні напрями управління розвитком ПТО [2, 27–61], Л. Кузьмінська – динаміку і тенденції соціального партнерства як чинника управління розвитком ПТО [2, 147–166], Ю. Палькевич – економічні аспекти управління розвитком ПТО [8, 203–229], В. Свистун – вплив трансформаційних процесів на управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки [2, 62–90]. Управління розвитком професійно-технічного навчального закладу обґрунтовують В. Олійник, Л. Сергєєва.

Проте, незважаючи на наявність окремих праць науковців із проблеми управління розвитком ПТО, практично відсутні системні й комплексні педагогічні дослідження, в яких обґрунтовано методологічні засади управління розвитком ПТО. У зв'язку з цим, метою нашої статті є аналіз методологічних підходів до управління розвитком ПТО в умовах

ринкової економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток ПТО розуміємо як процес використання внутрішніх і зовнішніх, реальних і потенційних можливостей для досягнення якісно нових прогресивних освітніх результатів, нових якостей ПТО, що сприяють виконанню її місії й характеризуються позитивною динамікою. Такий розвиток досягається шляхом реалізації системи програм розвитку, об'єднаних загальним баченням результатів змін.

До змін схильна й методологія управління освітою, яка збагачується в результаті глибшого пізнання управлінських процесів і відносин, які, у свою чергу, також знаходяться в постійному розвитку.

Ефективність і якість управління розвитком ПТО визначаються, перш за все, обґрунтованістю методологічних підходів. Масштабність, різноманіття зв'язків і відносин, природних, технічних, соціальних процесів вимагають не окремого їх вивчення, а як єдиного цілого, із залученням багатьох галузей знань. Зв'язки і відносини між складними об'єктами підпорядковуються різним законам і не можуть бути з'ясовані за допомогою одного підходу. Тому при дослідженні проблем управління розвитком ПТО дослідники застосовують широкий спектр методологічних підходів.

За *системного* підходу управління ПТО розглядають як сукупність взаємозалежних елементів, що утворюють складну систему, для якої характерним є: однорідність і значна кількість елементів; емерджентність; ієрархія; агрегування, багатофункціональність, яка проявляється в гнучкості, адаптації; надійність системи; безпека системи; стійкість, уразливість. Тому ряд науковців вважають системний підхід універсальною методологією управління розвитком ПТО, оскільки цей підхід орієнтує дослідження на розкриття цілісності об'єкта і механізмів, на виявлення різноманітних типів зв'язків складного об'єкта і зведення цього в єдину теоретичну картину.

Управління розвитком ПТО націлене на прогресивність та на незворотність змін, на підтримку саморозвитку системи. ПТО та її структурні елементи від державного рівня до рівня ПТНЗ розглядаються нами як відкриті соціальні системи, що принципово змінює парадигму управління за рахунок включення нових суб'єктів управління, які вимагають істотних трансформацій їх взаємодії в процесі проектування розвитку ПТО в умовах ринкової економіки.

Системний підхід до управління розвитком ПТО сприяє:

формуванню цілісної, інтегративної моделі управління розвитком ПТО, у якій окремі компоненти аналізуються з метою з'ясування їх ролі у збереженні її стійкості, стабільності та розвитку;

пізнанню навколишнього середовища, що впливає на цілісність системи, її розвитку, оскільки система ПТО як цілісний об'єкт, що взаємодіє з зовнішнім світом, залежить від інших систем. Тому глибокий аналіз внутрішніх і зовнішніх зв'язків системи дає можливість створення

цілісної картини системи управління розвитком ПТО;

підбору методологічних принципів, закономірностей, методів і прийомів, які забезпечують створення інтегративної моделі управління розвитком ПТО.

Комплексний підхід до управління розвитком ПТО передбачає врахування різнопланових (політичних, економічних, соціальних, екологічних, правових, психологічних, демографічних тощо) аспектів управління ПТО та їх взаємозв'язок. Цей підхід дає змогу адекватно відобразити реальний процес управління розвитком ПТО як виключно складне, багатофакторне явище, усвідомити не тільки все різноманіття його складових, але й дає можливість ефективно управляти ним, впливати на нього відповідно до внутрішніх закономірностей і логіки його розвитку. Отже, такий підхід є найбільш універсальним засобом оптимізації всього процесу управління розвитком ПТО.

Функціональний підхід орієнтує на виявлення особливостей функціонування системи ПТО. Система управління розвитком ПТО в рамках функціонального підходу представляється як ієрархічна структура взаємопов'язаних процесів реалізації функцій управління. Недостатньо якісна реалізація управлінських функцій зумовлена недоліками організаційних структур й організаційних механізмів управління ПТО, що актуалізує *структурний підхід*.

Режим розвитку більш ефективний для якісних змін в системі, які проявляються в оновленні всіх структурних компонентів системи ПТО і зв'язків між ними. На основі аналізу організаційних структур управління ПТО можна зробити висновки про те, що їм притаманні певні недоліки, а саме:

- ці структури недостатньо гнучкі;
- не відображають усього необхідного для управління розвитком ПТО складу управлінських функцій;
- відсутнє оптимальне співвідношення функцій, спрямованих на забезпечення функціонування й розвитку ПТО;
- в організаційних структурах не розвинуті горизонтальні зв'язки між підрозділами, що призводить до дублювання, неузгодженості в діях;
- у структурі органів управління відчувається відсутність підрозділів і фахівців, які займаються розвитком ПТО;
- відсутня кореляція між цілями й функціями різних суб'єктів управління і конкретним формулюванням їх функціональних обов'язків;
- має місце створення підрозділів і посад у системі управління ПТО без необхідного обґрунтування, зв'язку з потребами об'єкта й необхідними функціями; нові об'єкти часто «не вбудовані» в загальну організаційну структуру;
- у багатьох органах управління порушуються межі діапазону контролю, що прирікає управлінську діяльність на неефективність;
- наявна недостатня спеціалізація управлінських функцій (особливо на рівнях навчального закладу й регіональному);

– у системах управління існує внутрішня конкуренція і конфлікти між підрозділами, що свідчить про неузгодженість між приватними й загальними інтересами;

– структури управління не мають цільового характеру, вони не орієнтовані на конкретні кінцеві результати;

– наявна невідповідність між повноваженнями й відповідальністю різних суб'єктів управління, особливо в процесі делегування завдань з вищих рівнів на нижчі;

– потужність і реальна значимість окремих підрозділів органу управління (особливо на регіональному рівні) часто не відповідає заявленим пріоритетам (наприклад, має місце явна гіпертрофія органів, які курують шкільну освіту);

– загальна різноманітність типів організаційних структур управління відстає від реального різноманіття об'єктів і потреб, практично немає проектних, програмно-цільових структур.

Інтеграційний підхід до управління розвитком ПТО націлений на посилення взаємозв'язків між окремими підсистемами і елементами системи ПТО, стадіями життєвого циклу об'єкта управління, рівнями управління по вертикалі, суб'єктами управління по горизонталі.

Інтеграція – це поглиблення співпраці суб'єктів управління ПТО, управління взаємодією і взаємозв'язками між компонентами системи управління ПТО. Вона забезпечує поглиблення і конкретизацію взаємозв'язків між окремими їх підсистемами. Наприклад, підсистема ПТНЗ, що управляє, на підставі дослідження ринку, доводить до підрозділів конкретні показники щодо кількості й якості освітніх послуг, ресурсів, витрат, термінів тощо, і на цій основі досягаються поставлені цілі. Така узгодженість дає змогу забезпечити оперативність управління й раціональність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів навчального закладу, впровадження інноваційних технологій у навчальних процес, покращення контролю за виконанням прийнятих рішень.

Стратегічний підхід ґрунтується на концепції управління, основою якої є розробка і реалізація стратегії управління розвитком ПТО, яка дає змогу прогнозувати зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищах та готувати систему ПТО до більш ефективного використання своїх можливостей, мінімального впливу зовнішніх негативних чинників, інтегрувати функції і процеси системи ПТО в одну всеохоплюючу, поєднуючу стратегію. Цей підхід до управління розвитком ПТО дає можливість визначити довгостроковий напрям розвитку, оцінити ефективність у довгостроковій перспективі, здійснювати постійне оцінювання функціонування системи (структурних елементів) і результатів діяльності. Стратегічний підхід уможливорює перетворення мети системи в зрозумілі й очевидні задачі; ці задачі – на стратегії, які можна застосовувати; зі стратегій викристалізуються цілі; ці цілі (а отже, й мета, задачі і стратегії) накладаються на проекти та програми розвитку ПТО.

Маркетинговий підхід передбачає орієнтацію управління розвитком ПТО при вирішенні будь-яких завдань на споживача, зокрема, на зміни його вимог до освітніх послуг та максимальне задоволення його потреб.

Ринок освітніх послуг як система економічних відносин щодо їх купівлі-продажу в сучасних соціально-економічних умовах ринкової економіки функціонує на засадах маркетингу.

Маркетинг у сфері освіти – це філософія, стратегія, тактика відносин і взаємодій споживачів та виробників освітніх послуг в умовах ринку, вільного вибору пріоритетів і дій з обох боків. Цільовий результат маркетингової діяльності – це забезпечення рентабельності через найбільш ефективне задоволення потреб: особи – в освіті, навчального закладу – в розвитку і добробуті працівників, організацій – в зростанні кадрового потенціалу, суспільства – в розширеному відтворенні інтелектуального потенціалу [5].

Вирішення проблем прогнозування освітніх послуг і їх попиту підвищує надійність й ефективність розвитку ПТО в умовах ринкової економіки, що може бути досягнуто реалізацією маркетингового управління.

Інформаційний підхід дає змогу розглядати управління як інформаційну систему. Інформаційний підхід – це виділення і дослідження інформаційного аспекту різних явищ дійсності. У науковій літературі інформаційний підхід визначається як сукупність методів наукового пізнання, принципів, умов, що відображають інформаційний аспект дійсності, забезпечуються інформатикою та реалізуються у процесі інформаційно-аналітичної діяльності [6, 137]. Наукою усвідомлюється факт, що без вивчення феномена інформації пізнання світу не може бути повним. Екстраполюючи визначення Л. Калініної [4, 57] на систему ПТО, зазначимо, що інформаційне управління ПТО – це складний багатогранний і нелінійний процес суб'єкт-суб'єктної, суб'єкт-об'єктної та об'єкт-об'єктної взаємодії на основі отримання, аналізу, опрацювання, обміну, накопичення та використання інформації; взаємодії та взаємозв'язку підсистем ПТО і зовнішнього середовища у просторі й часі, спрямованим на організування, проектування і координацію програм, проектів, заходів щодо досягнення встановленої мети функціонування й розвитку.

При здійсненні управління розвитком ПТО ефективність *кваліметричного* підходу цілком залежить від інформації про стан об'єкта управління. Взагалі, можливість вимірювання стану об'єкта є ключовим моментом будь-якого управління та складає суть керування освітніми системами. Зазначене виявляється в зіставленні поточних результатів вимірювання існуючого стану об'єкта із заданими. Відхилення від них є сигналом для здійснення управлінських впливів, які мають повернути систему до запрограмованого стану. Взагалі, за допомогою кваліметричного підходу можна отримати об'єктивну і точну інформацію про стан об'єкта як у стабільному стані, так і в стані нерівноваги [7, 38].

Поведінковий підхід базується на концепції підвищення ефективності

системи ПТО за рахунок підвищення ефективності її людських ресурсів. Цей підхід полягає у застосуванні в управлінні результатів досліджень людської поведінки з метою повного використання потенціалу кожного працівника шляхом розкриття його можливостей і творчих здібностей. Метою поведінкового підходу є надання допомоги суб'єкту управління системи ПТО в усвідомленні власних можливостей. Основною метою цього підходу є підвищення ефективності ПТО за рахунок підвищення ролі людських ресурсів. Наука про поведінку завжди сприятиме підвищенню ефективності як окремого працівника, так і системи в цілому.

Механізми управління розвитком ПТО – це динамічна структура гнучкої взаємодії суб'єктів управління, характер якої визначається поведінкою цих суб'єктів. Механізми управління виконують регулюючу й мобілізуючу функції, що проявляється в активізації суб'єктів управління й зміні їх цільових та ціннісних установок процесу проектування змін у ПТО, забезпечує зв'язок і взаємозумовленість управлінських рішень.

Адаптивний підхід передбачає взаємовплив, який викликає взаємоприспособлення поведінки суб'єктів управління системи ПТО на діалогічній основі, яка забезпечується спільним виробленням реалістичної мети з наступним поєднанням зусиль і самоспрямуванням дій на її досягнення. Основним завданням адаптивного управління є спрямування розвитку керованої системи у бажаному напрямі в умовах нестабільності [3, 139]. Адаптивний підхід сприяє саморозвитку суб'єктів управління, спрямовує на самоуправління, пристосовуючи функціонування системи ПТО до внутрішніх потреб і зовнішніх вимог; кооперації та взаємодії суб'єктів управління на всіх ієрархічних рівнях та етапах управлінського циклу з урахуванням поточних ситуацій; забезпеченню цілісності системи та її переходу на новий рівень розвитку за рахунок саморозвитку її окремих елементів.

Завдяки *культурологічному підходу* до управління в науковий обіг введено понятійний блок – організаційна культура. Розвиток культури для організації є винятково важливим, оскільки впливає на мотивацію суб'єктів управління, привабливість установи, що відображається на зниженні плинності кадрів, моральності працівника і його діловій репутації, продуктивності, якості й ефективності діяльності, характері міжособистісних стосунків і ділових відносин, ставленні до роботи, новаторстві й творчому потенціалі. Організаційна культура важлива тому, що може впливати (й фактично впливає) на всі аспекти діяльності в структурних підрозділах системи ПТО, і, звичайно ж, значною мірою визначає її потенціал змін. Ми погоджуємося з думкою Ф. Боаса [1], який стверджує, що локальний тип культури, який є результатом дифузійних процесів, необхідно розглядати не як автоматичний додаток до будь-якого типу культури, а як щонайліпший стимул для розвитку.

До методологічних підходів управління розвитком ПТО ми відносимо *дослідницький* підхід, який забезпечує наукове обґрунтування цього процесу. В його основу покладено ідею посилення наукового

обґрунтування управління розвитком ПТО, підвищення наукової обґрунтованості управлінських рішень. Об'єктивність оцінювання динаміки розвитку ПТО та обґрунтованість висновків можливі лише за умови володіння суб'єктами управління ПТО дослідницькими методами.

Таким чином, управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки має ґрунтуватися на системному, комплексному, функціональному, структурному, інтеграційному, стратегічному, маркетинговому, інформаційному, кваліметричному, поведінковому, адаптивному, культурологічному і дослідницькому методологічних підходах, що дає змогу виокремити не вигадані, уявні, а дійсні його проблеми, і тим самим визначити стратегію й основні способи їх вирішення. Це робить можливим цілісно і в діалектичній єдності проаналізувати всю сукупність найбільш значущих проблем управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки і встановити їх ієрархію. Вищезазначені методологічні підходи дають змогу в загальному вигляді прогнозувати найбільшу вірогідність отримання об'єктивного знання і відійти від управлінських парадигм, які панували раніше.

Імовірно, цим переліком не вичерпуються всі можливі методологічні підходи до управління розвитком ПТО. Крім вищезазначених підходів, управління розвитком професійно-технічної освіти можна досліджувати й проектувати з позицій процесного, ситуаційного, діяльнісного, динамічного, інноваційного, кількісного (математичного) підходів, що може бути перспективами подальших розвідок у даному напрямі.

Література

1. *Боас Ф.* Еволюция или диффузия / Ф. Боас // Антология исследования культуры. – 1997. – Т. 1. – С. 348–351.
2. Вплив трансформації ринкової економіки на управління розвитком ПТО: монографія / Г. В. Єльнікова [та ін.]; за ред. В. І. Свистун. – К.: «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 184 с.
3. *Єльнікова Г. В.* Теоретико-концептуальні підходи до управління професійно-технічною освітою в умовах децентралізації / Г. В. Єльнікова // Децентралізація управління професійно-технічною освітою: монографія / авт. кол. В. І. Свистун, Д. Д. Айстраханов, Г. В. Єльнікова та ін. – К.: Педагогічна думка, 2012. – С. 118–142.
4. *Калініна Л. М.* Інформаційне управління загальноосвітнім навчальним закладом: системи, процеси, технології: монографія / Л. М. Калініна. – К.: Інформавтодор, 2008. – 472 с.
5. *Панкрухин А. П.* Маркетинг образовательных услуг: методология, теория и практика: учеб. пособ. / А. П. Панкрухин. – М.: Интерпракс, 1995. – 240 с.
6. *Петренко Л. М.* Теорія і практика розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів: монографія / Л. М. Петренко. – Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2013. – 456 с.
7. Украинская ассоциация маркетинга [Электронный ресурс]. –

Режим доступу : <http://uam.in.ua/>

8. Управління розвитком професійно-технічної освіти в сучасних умовах: теорія і практика: монографія / Г. В. Єльнікова [та ін.]; за ред. В. І. Свистун. – К.: «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 338 с.

Реферат. В статті розвиток професійно-технічного образования определено как процесс использования внутренних и внешних, реальных и потенциальных возможностей для достижения качественно новых прогрессивных образовательных результатов, новых качеств професійно-технічного образования, которые способствуют выполнению ее миссии и характеризуются позитивной динамикой. Акцентируется внимание на том, что методология управления образованием, которое обогащается в результате более глубокого познания управленческих процессов и отношений, также находится в постоянном развитии. Эффективность и качество управления развитием професійно-технічного образования определяются, прежде всего, обоснованностью методологических подходов. Социально-экономические процессы, многообразие связей и отношений в системе професійно-технічного образования требует не отдельного их изучения, а как единого целого, с привлечением многих отраслей знаний. Эти процессы, связи и отношения подчиняются разным законам и не могут быть выяснены с помощью одного подхода. Поэтому при исследовании проблем управления развитием професійно-технічного образования исследователи применяют широкий спектр методологических подходов. Определены и охарактеризованы методологические подходы к управлению развитием професійно-технічного образования в условиях рыночной экономики (системный, комплексный, функциональный, структурный, интеграционный, стратегический, маркетинговый, информационный, квалиметричный, поведенческий, адаптивный, культурологический и исследовательский), что дает возможность выделить не вымышленные, мнимые, а действительные его проблемы, и тем самым определить стратегию и основные способы их решения, делает возможным целостно и в диалектическом единстве проанализировать всю совокупность наиболее значимых проблем управления развитием ПТО в условиях рыночной экономики и установить их иерархию, позволяет в общем виде прогнозировать наибольшую достоверность получения объективного знания и отойти от управленческих парадигм, которые господствовали раньше. Вероятно, этим перечнем не исчерпываются все возможные методологические подходы к управлению развитием професійно-технічного образования. Кроме вышеупомянутых подходов, управление развитием професійно-технічного образования можно исследовать и проектировать с позиций процессного, ситуационного, деятельностного, динамического инновационного, количественного (математического) подходов, что может быть перспективами последующих разведок в данном направлении.

Ключевые слова: профессионально-техническое образование, развитие, управление, методологический подход.

Summary.

In this article the development of vocational education is definitely a process internal and external, real and potential opportunities to achieve qualitatively new progressive educational outcomes, new qualities of vocational training, which contribute to the fulfillment of its mission and is characterized by positive dynamics. Attention to the fact that the methodology of management education that is enriched as a result of more in-depth knowledge of management processes and relationships, and is in constant development. The efficiency and quality of management of development of vocational education are determined primarily validity of methodological approaches. Socio-economic processes, a variety of connections and relationships in the system of vocational education requires more than a single study them, but as a whole, with the involvement of many sectors of knowledge. These processes, communication and relationships are subject to different laws and can not be ascertained by one approach. Therefore, the study of the problems of management of development of vocational education, researchers used a wide range of methodological approaches. Identify and describe the methodological approaches to the management of the development of vocational education in a market economy (systemic, comprehensive, functional, structural, integrative, strategic, marketing, information, behavioral, adaptive, cultural and research), which gives an opportunity to highlight not fictional, the imaginary and the real problems of his, and thus determine a strategy and methods for their solution, enables a holistic and dialectical unity analyze the totality of the most significant problems of management of development of VET in a market economy and to establish their hierarchy, it allows to predict the most general form the validity of the objective knowledge and move away from management paradigms that prevailed earlier.

Keywords: vocational training, development, management, methodological approach.

1. Boas F. Evolyutsiya ili diffuziya / F. Boas // *Antologiya issledovaniya kulturyi*. – 1997.– T. 1. – S. 348–351.

2. Vpliv transformatsiyi rinkovoyi ekonomiki na upravlinnya rozvitkom PTO: monografiya / G. V. Elnikova [ta In.]; za red. V. I. Svistun. – K.: «NVP PoligrafservIs», 2014. – 184 s.

3. Elnikova G. V. Teoretiko-kontseptualni pidhodi do upravlinnya profesiyno-tehnichnoyu osvitoyu v umovah detsentralizatsiyi / G. V. Elnikova // *Detsentralizatsiya upravlinnya profesiyno-tehnichnoyu osvitoyu: monografiya / avt. kol. V. I. Svistun, D. D. Aystrahanov, G. V. Elnikova ta In.* – K.: Pedagogichna dumka, 2012. – S. 118–142.

4. Kalinina L. M. Informatsiyne upravlinnya zagalnoosvitnim navchalnim zakladom: sistemi, protsesi, tehnologiyi: monografiya / L. M. Kalinina. – K.: Informavtodor, 2008. – 472 s.

5. Pankruhin A. P. Marketing obrazovatelnyih uslug: metodologiya, teoriya i praktika: ucheb. posob. / A. P. Pankruhin. – M.: Interpraks, 1995. – 240 s.

6. Petrenko L. M. Teoriya i praktika rozvitku informatsiyno-analitichnoyi kompetentnosti kerivnikiv profeslyno-tehnichnih navchalnih zakladiv: monografiya / L.M. Petrenko. – Dnipropetrovsk: IMA-pres, 2013. – 456 s.

7. Ukrainskaya assotsiatsiya marketinga [Elektronnyiy resurs]. – Rezhim dostupu : <http://uam.in.ua/>

8. Upravlinnya rozvitkom profeslyno-tehnichnoyi osviti v suchasnih umovah: teoriya i praktika: monografiya / G. V. Elnikova [ta In.]; za red. V. I. Svistun. – K.: «NVP PoligrafservIs», 2014. – 338 s.

Svystun Valentyna Ivanovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, chief Researcher at the Research Laboratory of Technologies of Vocational Training, Institute of Professional Technical Education, National Academy of the Pedagogical Sciences of Ukraine